

Milé čtenářky,
milí čtenáři,
ráda cestuji, a ačkoli nepohrdnu krásnou přírodní scenérií, nejraději poznávám místní obyvatele a jejich díla, kulturu, lidské stopy v krajině. Představuji si, jak žijí nebo žili, za-

jímám se o jejich tradice, sleduji, jak se oblékají, co mají na talíři i co specifického pro daný region vytvářejí. A protože jsem povoláním architekt, tak je pro mne pochopitelné důležité, v jakých domech a urbanistických strukturách žijí, jak se chovají ke svému okolí a k přírodě.

Zajímají mě také stará, dnes už opuštěná sídla. Část léta jsem letos strávila cestováním po Albánii, kde jsem navštívila několik archeologických nalezišť starověkých měst, nacházejících se vesměs na úchvatných místech. A protože se tato země zatím nestala obětí masové turistiky, mohla jsem si v naprostém klidu vychutnat atmosféru místa, pocítit genia loci. Je až neuvěřitelné, v jak vyspělých kulturách lidé žili v době před více než 2 000 lety, jaký důraz kladli na estetiku prostředí, duchovní a kulturní život. Při návštěvě takových míst se člověku přirozeně vnučují otázky vzniku, rozvoje a zániku vyspělých civilizací, a vzhledem k současné situaci ve světě i úvahy o tom, ve které fázi se právě nacházíme my. Z historie víme, že rozklad nastal vždy v době, kdy civilizace začaly vykazovat jisté společné znaky úpadku. Známy český egyptolog Miroslav Bárta často zmiňuje takzvaný Herakleitův zákon, který říká, že přesně ty faktory, které určitou společnost vyzdvihly na vrchol, ji nakonec také dovedly ke kolapsu. Skvělým příkladem je pokročilost administrativy: ta má zpočátku pozitivní efekt, zajišťuje organizaci společnosti, vybíráním daní financuje budování a chod státu, podporuje rozvoj vědy a umění, umožňuje uskutečňovat velké projekty. V určitém stupni však přebuduje, zabývá se především sama sebou, na což navíc spotřebovává neúměrné zdroje, a vytváří složitou, neprůhlednou a v praxi zdlouhavou legislativu. Asi jen stěží lze mít pochybnosti o tom, v jaké fázi, alespoň u nás doma, právě jsme. Stačí si vzpomenout, co obnášelo získat stavební povolení před dvaceti lety a jak složitý a dlouhotrvající proces je to nyní... což ve zjednodušené podobě bohužel platí pro široké spektrum lidských činností. Veřejná správa se stala brzdou rozvoje České republiky. Zatímco ekonomika prosperuje, státní správa a samospráva nefungují. Projevuje se to samozřejmě i na investicích: např. v Praze za poslední volební období nevyrostla jediná významnější stavba investovaná magistrátem či státem. Velké procento zakázek se ruší, protože jsou špatně připravené. Naopak se realizují mizerné projekty např. v IT technologiích, v nichž se utopí miliardy, a nikdo to reálně neřeší. Projekty pro evropské dotace často nejsme schopni připravit vůbec. Veřejné zakázky se převážně soutěží nejnižší cenou, bez zřetele na důsledky, které to přináší ohledně výsledné kvality provedení, neboť pro úředníky je to nejbezpečnější a nejpohodlnější.

Znakem končících civilizací je také stále více se prosazující nepotismus: důležité pozice nezastávají odborníci, ale příbuzní nebo osoby spřízněné s vlivným jednotlivcem nebo skupinou s partikulárními zájmy. Úředníci na vysokých místech pak rozhodují ve prospěch svých protektorů, nikoli k užítku státu jako celku.

Pro úpadek civilizací je podle Miroslava Bárty charakteristický i zánik tzv. společenské smlouvy. Tato situace nastává, když elity přestanou mít vůli sdílet zdroje, které ovládají, s většinou populace. Vzorem podnikatele, jenž tuto společenskou smlouvu ctil a vyrostl na ní, byl Tomáš Baťa, který ukázal, jak je důležité, aby se firmy, jež podnikají v určitém prostředí, podílely na jeho budování: „*Pravého úspěchu docílíme, až naučíme lidi řídit svou práci, a to bude tím snadněji, čím větší prospěch z toho budou mít.*“

V podnikatelském světě se u nás ještě takové osobnosti najdou, ale v politice je to podstatně horší. Jsem proto přesvědčena o tom, že většina obyvatel českých zemí, ale i Evropy a Severní Ameriky poslední dobou dává u voleb hlas někomu, kdo představuje „menší zlo“ namísto osobnosti nebo programu, jimž by věřili a s nimiž by se ztotožňovali. Společnost je tak rozdělená a společenská smlouva se hroutí.

Celkem zábavným jevem v době úpadku starého Říma byl velký rozvoj rétoriky, což má v dnešní době také jasnou paralelu. Kolik lidí tráví hodiny komentováním a kritikou čehokoli, místo aby něco reálného učinili.

Vedle těchto vnitřních problémů však existují i další rysy, které se pravidelně objevovaly před kolapsem vyspělých společností: změna klimatických podmínek, masivní migrace a infiltrace, globalizace a převraty v technologiích.

Když si člověk poskládá všechny indicie, vypadá to, že vyspělá civilizace 21. století jednoznačně spěje ke kolapsu nebo o něco milosrdněji řečeno k transformaci. V tomto dojmu mě bohužel utvrdila i cesta z Albánie domů, kdy ve skutečně každé vesničce, již jsme míjeli v severní Makedonii a jižním Srbsku, svítila bělostnou novotou pokaždé zcela identická, unifikovaná mešita s prefabrikovaným minaretem. Z pohledu člověka, který vyrostl v kultuře střední Evropy, mi připadá, že pro islám nemá krása skoro žádnou hodnotu: architektura je stejně jako výtvarné umění omezena na opakování stále stejné předlohy či ornamentu, hudba je až na malé výjimky prakticky zakázaná. Mám proto obavu o to, jak dlouho ještě si Evropa dokáže udržet svoji kulturu a charakter obydlené krajiny: je totiž evidentní, že velká část muslimských imigrantů nehodlá po příchodu přijmout a respektovat tradiční evropské hodnoty. Navíc lze očekávat, že fatální nedostatek vody na některých územích spustí migraci daleko masivnější, než je ta současná. Vývoj na zemi probíhá v jistých cyklech, zastavit ani zvrátit ho nejspíš nelze a běžný jedinec si připadá dost bezmocný cokoliv ovlivnit.

Co nám tedy zbývá? Můžeme se chovat zodpovědně v rámci okolí, na které nám stačí síly, své profese, svého životního stylu. Můžeme pokračovat v tradicích našich předků, chránit, co vytvořili, a přidávat k jejich dědictví vlastní tvůrčí otisk. Navíc se můžeme těšit z toho, že česká krajina ještě není zaplevelená mešitami a že i přes neúměrnou komplikovanost stavebního řízení u nás stále ještě mohou vzniknout krásné stavby, i když bych si přála, aby jich bylo víc a především abychom se dočkali významných počínů i ve veřejném sektoru. Také bych si moc přála, aby i veřejné zakázky realizovali ti nejlepší, nikoli jen nejlevnější architekti a firmy.

Ing. arch. Jitka Jadrníčková
autorizovaná architektka
a členka redakční rady Beton TKS
jadrnickova@seznam.cz